

FRA JÆGER - TIL BONDESAMFUND

Fortalt af Ane Damgaard (21:42). Læringsmateriale udarbejdet af Lars Allan Haakonsen
Copyright® Fortælle Tid ApS. Dette undervisningsmateriale er ophavsretligt beskyttet og må alene anvendes af
Fortælle Tids abonnenter.

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Forløbet er estimeret til: 3 lektioner.

Forslag til undervisning/læringsmål

- * At eleverne kan samtale om overgangen fra jæger- til stenalder og få en begyndende forståelse for kronologi.
- * At eleverne kan forklare ændringer i livsgrundlag og produktion ved overgangen fra jæger- til bondestenalder.
- * At eleverne kan sammenligne fortidens samfund med deres egen tid, samt samtale om forskelle og ligheder.

Fælles mål til dette forløb

Der arbejdes med de opstillede forslag til undervisnings- og læringsmål. Disse tager udgangspunkt i kompetenceområdet:

Kronologi og sammenhæng – herunder færdigheds- og vidensmål indenfor "Livsgrundlag og produktion" og "Familie og fællesskaber".

Lærer/vikarvejledning

Undervisningsmaterialet til denne fortælling er udformet så enkelt som muligt, så du kan bruge det direkte i din undervisning. Materialet kan inddeles i et før, under og efter klassen har hørt fortællingen. Endvidere kan du i vejledningens afsnit "Baggrundsmateriale til læreren" blive klædt bedre på rent historiefagligt.

Før fortællingen:

Overgangen fra jæger til bondestenalderen kan virke noget diffus for alle mennesker og nok også både indskoling- og mellemtrinelever. Derfor vil det være relevant at starte med noget, som mennesker gennem alle tider har gjort – nemlig spist. Inden klassen hører fortællingen, kan de to første opgaver på elevark 1 udfyldes. Her tages udgangspunkt i den enkelte elev, ligesom eleven skal forsøge at gætte, hvad man mon har spist til aftensmad, hvis man var barn i jæger- eller stenalderen. På de sidstnævnte spørgsmål kan svarene sikkert være meget forskellige, og det kan være, at eleven skal ændre deres svar, når de har hørt fortællingen.

Under fortællingen:

Lige inden eleverne skal høre fortællingen, kan de med fordel få elevark 2 udleveret. Her kan læreren hurtigt gennemgå de ti spørgsmål, som eleverne skal finde svar på. Nogle af dem er lette, mens andre er meget svære, hvilket kræver, man er fuldstændig koncentreret – nøjagtigt som, når jægeren i stenalderen skulle på jagt. Netop at italesætte opgaven som "en jagt", vil sikkert kunne motivere eleverne yderligere.

Efter fortællingen:

Så snart fortællingen er slut, gennemgås kryds-og-tværsen (elevark 2). Dette kan gøres, så fortællingen opsummeres og uklarheder og spørgsmål kan løses/besvares. Spørg endelig ind til, om der var noget, eleverne undrede sig over. Herefter kan elevark 1 gøres færdig. Næste elevark handler specifikt om de forskelle og ligheder, der var mellem jæger- og bondesamfundet. Dette slutter med en tegneopgave, hvor eleverne skal tegne lerkarret fra Skarpsalling, som pryder vores 50-kroneseddel i dag. Her vil det være oplagt at tale lidt med eleverne om historiebrug, for hvorfor skal "gamle genstande" være på nutidens pengesedler?

Hvis der er behov for at tilrette materialet til dine elever, kan du klikke [her](#) for at få det i wordformat. Det downloades direkte.

Baggrundsmateriale til læreren

For omkring 15.000 år siden begyndte de første jægere at følge rensdyrflokkene ind i det område, vi i dag kalder Danmark. Vi har ganske få spor fra denne tid. Bl.a. har man ved Slotseng i Sønderjylland fundet bearbejdede rensdyrknogler, som blev brugt som jagtvåben. Disse og andre fund ved de nærliggende bopladser ved Jels og bopladser ved Sølbjerg på Lolland kan dateres til cirka 12.100 før vor tidsregning (f.v.t.). De er dermed de ældste sikre spor efter mennesker i Danmark. De første flintønsker stammer fra den såkaldte Maglemosekultur (8.700 – 6.800 f.v.t.). Det var også her, at de første hunde blev brugt til jagt. Desuden viser fiskekroge af kronhjørtetakker og fiskespyd, at der er tale om en højt udviklet fisketeknik.

Under Ertebøllekulturen (5.400 – 3900 f.v.t.) begyndte konturerne af det Danmark, vi kender i dag. De gunstige klima- og naturforhold i det meste af denne periode skabte grundlag for en

befolkningsstigning. Mange forskere anser denne befolkningsvækst som en af årsagerne til, at man begyndte at dyrke jorden og holde husdyr. Man fortsatte som jægere, fiskere og samlere og boede stadig næsten udelukkende ved kysten. Her havde man samlet sig i små bofællesskaber. Det vigtigste spor er nogle enorme dynger af bl.a. østersskaller, fiskeben og dyrekogler, som bl.a. kan ses i området omkring Ertebølle i Himmerland.

Der er også tegn på, at man har haft kontakt med bl.a. det nordlige Tyskland. Herfra bredte landbruget sig, ligesom danskerne lærte at brænde ler. Denne teknologi blev videreudviklet op igennem bondestenalderen, hvor der blev produceret smuk keramik med flotte former og mønstre. Et af de flotteste er lerkarret fra Skarpsalling i Himmerland. Dette er lavet i tiden omkring 3.200 f.v.t. Dette kar kan sammen med Sallingsundbroen ses på den nuværende 50-kroneseddel. Det vil være oplagt sammen med eleverne at kigge på de øvrige pengesedler, som alle har historiske genstande på den ene side.

FRA JÆGER - TIL BONDESAMFUND - Elevark 1: Hvad skal vi spise?

Fag: Historie

Fase: Melletrin

De to første opgaver laves inden du lytter til fortællingen.

Opgave 1: Hvad spiste du i går? Skriv, hvad du fik til aftensmad.

Opgave 2: Hvad tror du et barn på din alder fik til aftensmad i:

Jægerstenalderen?

Bondestenalderen?

Opgave 3: Lyt til historien. Har du fået ny viden, der ændrer dit svar på opgave 2? Hvis ja, kan du ændre dine svar, inden du går videre til opgave 4.

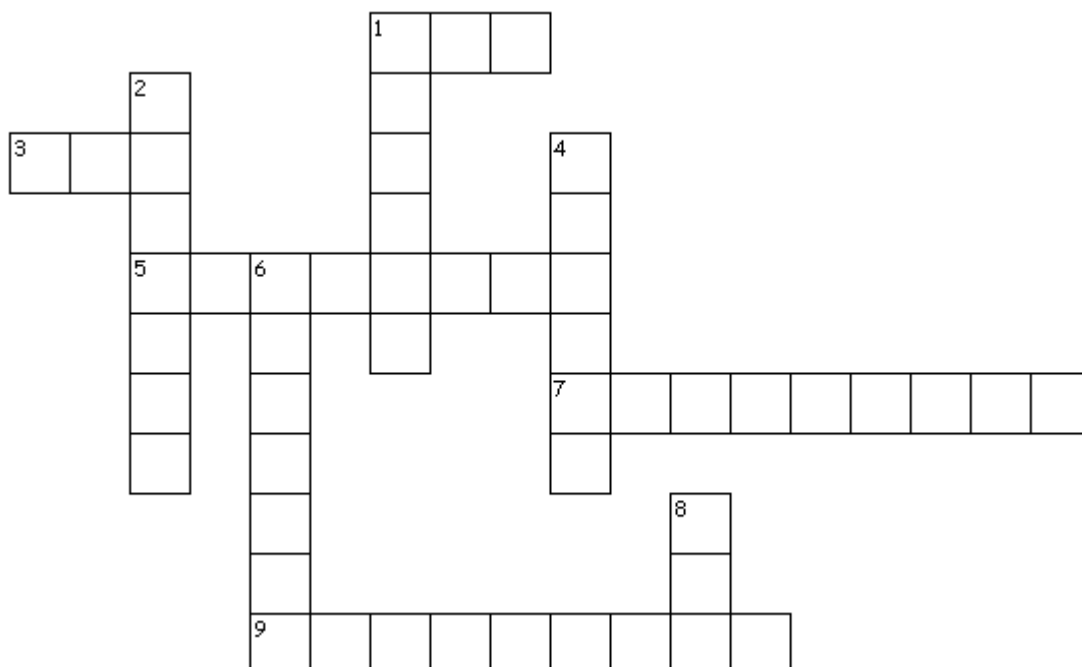
Opgave 4: Sammenlign dine svar. Hvilke forskelle og ligheder er der mellem det, du spiste i går, og det vi tror, man spiste i jæger/bondestenalderen.

Opgave 5: Hvordan tror du fremtidens mad bliver? I nogle storbyer er man begyndt at lave lejligheder uden køkken, fordi mange folk alligevel spiser ude på cafeer eller bestiller færdiglavet mad. Hvordan tror du fremtidens mad bliver i Danmark? Vil vi begynde at spise mere ude, vil der komme en 3D-printer, der kan printe vores mad, eller vil vi gå helt tilbage og begynde at dyrke vores eget korn og egne urter som i stenalderen? Tal med din sidemand og fortæl, hvordan I tror fremtidens mad bliver.

FRA JÆGER TIL BONDESAMFUND - Elevark 2: På jagt efter ordet

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Vandret →	Lodret ↓
1. Vildt dyr som rensdyrs-jægerne tog til sig og gjorde tam.	1. Koen stammer fra dette vilde dyr.
3. De første gryder var lavet af?	2. Noget af bondestenalderens mennesker blev begravet i en?
5. Grisen nedstammer fra dette vilde dyr.	4. Andet ord for landmænd.
7. Landsby i Nordjylland der har lagt navn til den mest avancerede jægerstenalder-kultur.	6. Smart ord der betyder, at bønderne har taget jorden til sig.
9. En af de to bopladser på Sjælland, hvor man har fundet lerkrugger, som ligner dem, man havde sydpå.	8. Dyr, som ikke lever vildt i Danmark og som man kan lave tøj af.

FRA JÆGER TIL BONDESAMFUND - Elevark 3: Skal vi flytte - igen?

Fag: Historie

Fase: Melletrin

Opgave 1: Hvorfor skulle menneskene i jægerstenalderen flytte flere gange om året?

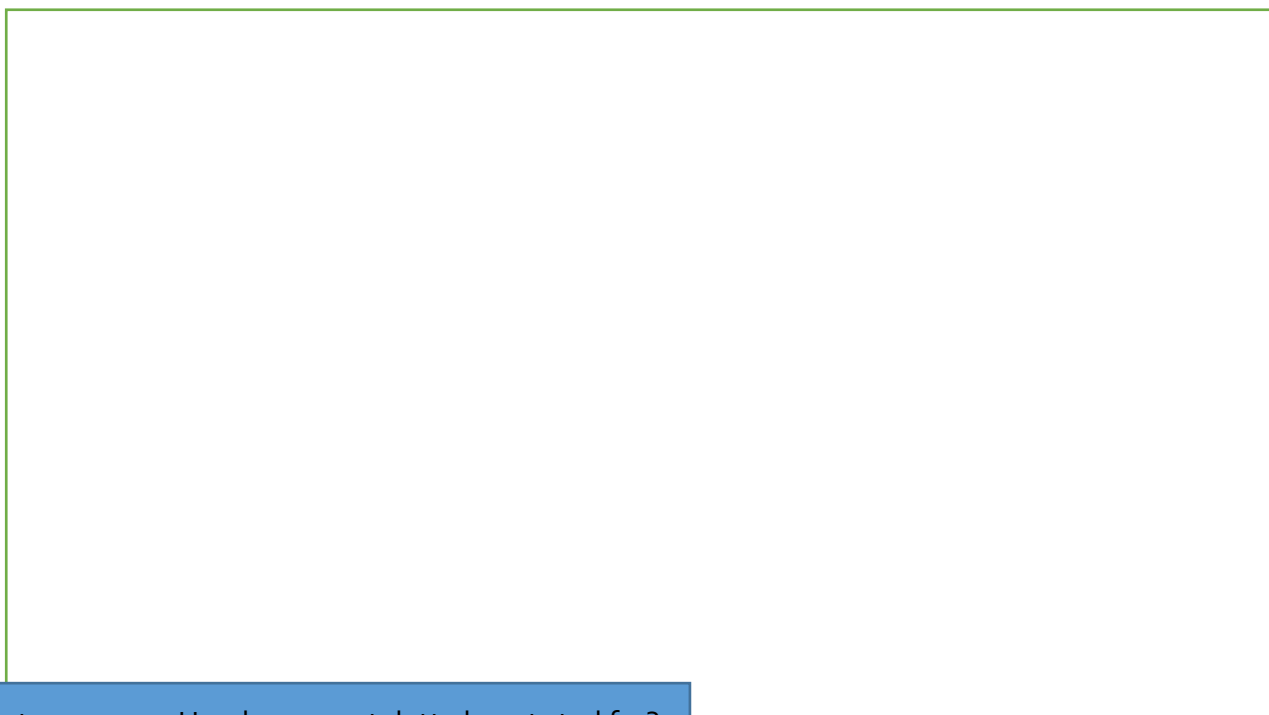
Opgave 2: Overgangen fra jæger- til bondestenalder sker ikke på én gang. Skriv i skemaet nedenunder, hvilke ligheder og forskelle der var mellem livet i jæger- og bondestenalderen.

Ligheder	Forskelle

Opgave 3: Mange mener, at det at menneskene begyndte at lave langhøje og begrave de døde der, er det endelige bevis for, at man nu er bønder. Hvorfor tror du mange, mener det?

Opgave 4: Vil du helst leve i jæger- eller bondestenalderen? Begrund dit svar.

Opgave 5: Søg efter billeder af Skarpsalling-karret på google. Tegn dette kar nedenfor.

Ekstra-opgave: Har du mon set dette kar et sted før?